

POTENTIAL FÖR STADSLIV I SLUSSEN OCH NOBEL CENTER

INNEHÅLL

1. INLEDNING	2	4. MÖTESPLATSER 2030	24	MEDVERKANDE
Inledning.....	3	Katarinaplan.....	27	Alexander Ståhle (uppdragsansvarig)
Metod.....	6	Ryssgården.....	28	Oskar Sirland (analys)
Analysunderlag.....	9	Mälarterrassens Kaj.....	29	Tobias Nordström (analys)
Flödesreferenser.....	11	Nobelterrassen.....	30	Louise Karlsson (layout och illustrationer)
2. OBSERVATIONER	13	Stadsgårdsentrén.....	31	
Observationer 2016.....	14	Stadsgårdstorget.....	32	BESTÄLLARE
Observationer 2023.....	15	5. REKOMMENDATIONER	33	Ulrika Hellström (Atrium Ljungberg)
3. GÅNGFLÖDEN 2030	16	Platsutveckling.....	34	Lotta Wristel (Nobelstiftelsen)
Stadsmiljö.....	17	Forskning.....	36	
Arkaden.....	18			
Atrium.....	19			
Referensflöden.....	20			
Flöden till Nobel Center.....	21			
Flöden till Arkaden.....	22			
Flöden till Atrium.....	23			

1. INLEDNING

INLEDNING

BAKGRUND

Slussen kan sägas vara Stockholms födelseplats, där landsvägen mellan Uppland och Södermanland möter vattenvägen mellan Mälaren och Östersjön. Från 1200-talet till idag har läget för Slussen varit central för Stockholms flöden och utveckling. 1642 byggdes första slussanläggningen och den har sedan dess byggts om vart 100:e år. Nils Ericssons sluss under 1850-1935 var en livlig torgplats med stora flöden på land och vatten. 1935 års sluss ritad av arkitekt Tage William-Ohlsson blev en modernistisk anläggning optimerad för biltrafiken med mycket begränsat stadsliv. Detta visar hur kraftfullt arkitekturen styr möjligheterna för gående och vistelse. Kort sagt tog 1935 års Slussen delvis död på stadslivet.

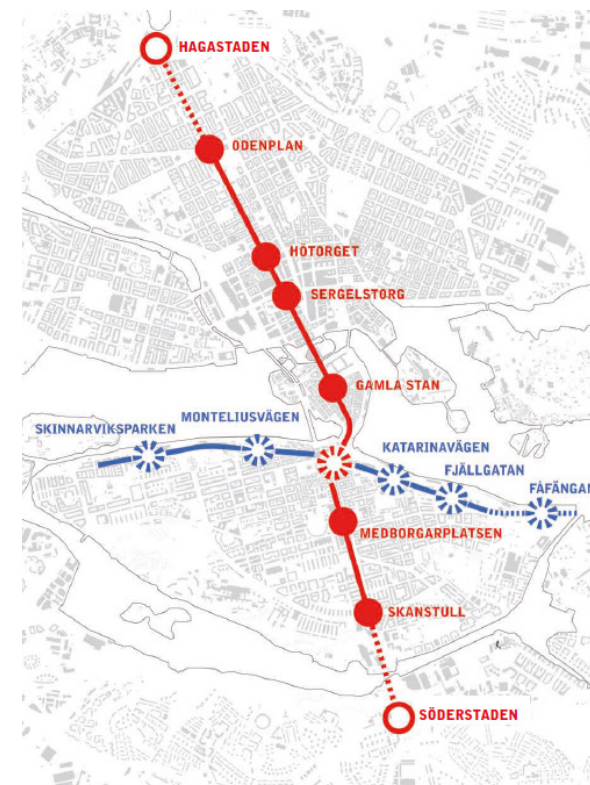
Under 2009 inledde staden arbetet med en ny detaljplan för Slussen i samarbete med Foster+Partners och Berg Arkitektkontor. I detta arbete var Spacescape stadens konsult ansvarig för stadsliv och gångtrafik. Observationer genomfördes av gamla Slussen och flera gångflödesprognoser togs fram. Detaljplanen vann laga kraft 2013 och därefter inleddes projektering och byggnation. 2020 beslutades att Nobel Center skulle placeras på Slussen. Förutom Nobel Center har flera gestaltungsbeslut tagits sedan detaljplanen som påverkar stadsliv och gångflöden på Slussen. Därför har Nobelstiftelsen och fastighetsägaren Atrium Ljungberg givit Spacescape i uppdrag att uppdatera gångflödesprognos och stadslivsanalyser för Slussen, för att ge underlag till fortsatt arkitektarbete och platsutveckling.

SLUSSENS STADSLIV 1890

SLUSSENS STADSLIV 1940

SLUSSENS UNIKA LÄGE I STADEN

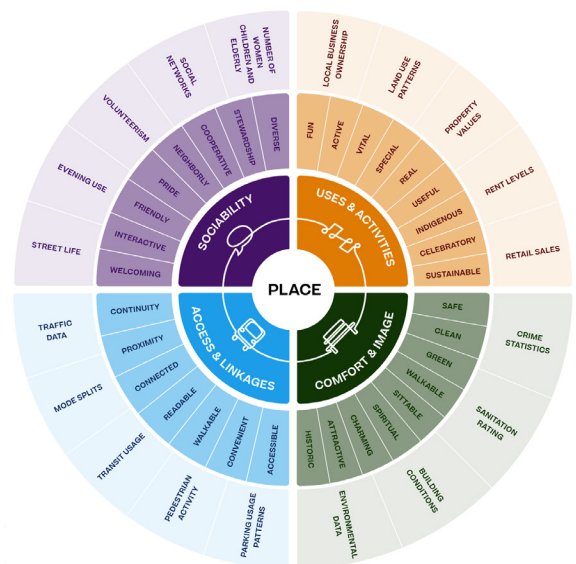
Mötet mellan den centrala stadsliivsaxeln i innerstaden med utsiktsaxeln längs Södermalms förkastningsbrant.

FORSKNINGEN OM STADSLIV OCH STADSRUM

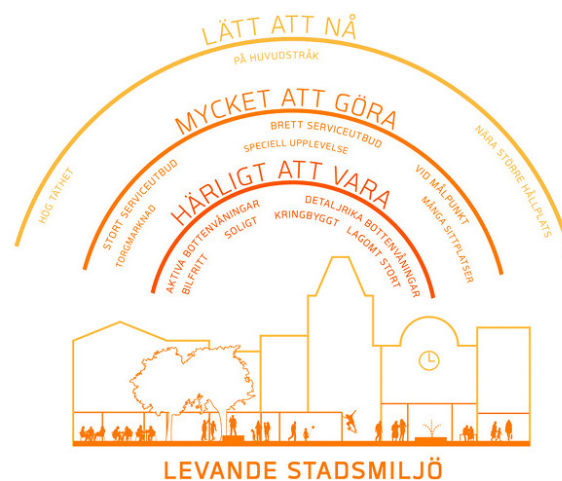
Det finns en stor mängd forskning om hur levande urbana platser skapas och hur sambanden ser ut mellan stadsliv och stadsrum. Några av de mest kända forskarna inom området är Jane Jacobs, Henri Lefebvre, Richard Sennet, William H Whyte, Jan Gehl, och Bill Hillier. Ett centralt begrepp inom forskningen är ”placemaking” – platsutveckling.

Organisationen Project for Public Spaces i New York, grundat av bland andra Whyte, har under åren samlat kunskap och metoder om placemaking. Nya Slussen har, som visats i bland annat rapporten Slussens stadsliv nu och sen (Stockholms stad, 2011, Fördjupnings-PM Stadsliv), stor potential till stadsliv, i alla dess dimensioner. I synnerhet i jämförelse med gamla Slussens från 1935. I denna rapport används analysmodellen framtagen av Project for Public Spaces. Modellens fyra huvudkategorier är Social, Aktivitet, Tillgänglighet, Image. (Läs mer på www.pps.org)

Spacescape har, med stöd från stadsrumsforskningen på KTH och Chalmers, också sammanställt, prövat och utvecklat metoder för stadslivs- och stadsrumsanalys. I en ny studie genomförd på uppdrag av Jernhusen studerade Spacescape 30 centrala platser i Stockholm, Göteborg och Malmö för att identifiera vilka faktorer som har signifikant påverkan av potentialen för stadsliv. Ett stadslivsindex (1-100) togs fram för att analysera platsers stadslivspotential. Indexet består av tre huvudkategorier: Lätt att nå, Mycket att göra, Härligt att vara. Dessa bekräftar i stort forskningen på området. (Läs mer på www.spacescape.se)

WHAT MAKES A GREAT PLACE?
(Project for public spaces 2023)

STADSLIVSINDEX
(Spacescape & Jernhusen 2019)

FORSKNINGSBASERADE PROGNOSEMODELLER

Gångflöde är grunden för stadslivet. Det finns många olika typer av vetenskapligt beprövande modeller för att analysera, prognosticera och simulera gångflöden. De olika modellerna är vanligtvis inriktade på att beräkna flöden i stadsmiljö, kollektivtrafikmiljö eller handelsmiljö. Slussen är sannolikt en av Europas mest komplexa platser för gående, en kombination av stadsmiljö och kollektivtrafikmiljö samt en handelsplats. Det behövs således en kombination av modeller för att fånga platsens komplexitet.

När det gäller gångflöden i stadsmiljö har omfattande forskning genomförts inom det som kallas ”Space syntax” (Hillier, B, 1996, Space is the machine), vilket senare vidareutvecklats i destinationsviktade analyser under begreppet ”Place syntax” (Stähle et al, 2005, Place Syntax). Poängen med dessa modeller är att de viktar närhet med orienterbarhet och vinkelförändringar i rummet. Nya studier av Stockholm, Amsterdam och London visar att båda modellerna har stark förklaringsgrad (Stavroulaki, I, 2019, Statistical modelling and analysis of big data on pedestrian movement). Den rumsliga strukturen av gator, tätheter och målpunkter styr rörelsemönstret.

När det gäller gångflöden i kollektivtrafikmiljöer och handelsmiljöer så är de mer destinationsdrivna. De som ska till och från hållplatser och perronger går oftast genast vägen (Hänseler, 2015, Modeling pedestrian flows in train stations). Detta bekräftar i Spacescapes observationer och analyser av Stockholms Centralstation (2011, 2014).

ANALYMETOD	LINJÄRT	LOG.
INTEGRATION	0,0001	0,0029
ATTRACTION REACH	0,0836	0,1724
CHOICE, SEGMENT LENGHT	0,1199	0,2893
ATTRACTION BETWEENNESS	0,2957	0,5097
ODD, LA	0,684	0,6263
ODD, MD	0,7196	0,7357
ODD, LA/MD	0,7392	0,7252

PROGNOSMODELLENS FÖRKLARINGSGRAD

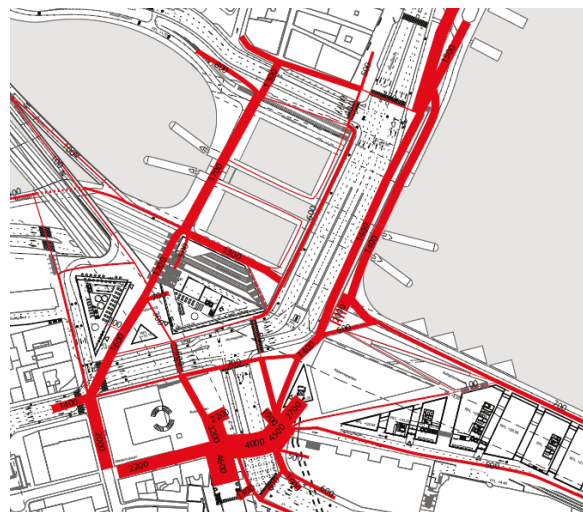
Spacescape genomförde 2017 gångflödesmätningar i centrala Sundbyberg och korrelerade dessa mot olika typer av modeller, olika typer av space syntax- och place syntax-analyser. Det visade sig att måttet Origin-Destination-Betweenness viktat för både kortast väg (MD) och enklast väg (LA) hade högst R2-värde (LOG). Denna används i Slussen.

TIDIGARE PROGNOSER

Under planarbetet med Slussen har det genomförts flera gångflödesprognoser. De gångflödesprognoser som tidigare gjorts ligger till grund för denna studie.

- Spacescapes prognosmodeller av Slussen genomförda 2007-2014
- Spacescapes OD-matris som definierar in-/utflöden i Slussen från 2017
- Tyréns gångflödesanalys genomförd med simuleringsprogrammet VISSIM från 2017
- Trafikförvaltningens analys av kollektivtrafikflöden mellan olika transportmedel från 2019

Cykelflödesprognosen från 2017 har även använts för att studera mötes- och konfliktpunkter mellan gång- och cykeltrafiken.

GÅNGFLÖDESPROGNOS (SPACESCAPE 2011)

Passerande per timme (maxtimme)

GÅNGFLÖDESPROGNOS (SPACESCAPE 2013)

Passerande per timme (maxtimme)

GÅNGFLÖDESPROGNOS (TYRÉNS 2017)

Passerande per timme (maxtimme)

CYKELFLÖDESPROGNOS (TYRÉNS 2017)

Passerande per dygn

METOD

Flera källor har använts och fogats samman för att skapa en sammanhängande bild över hur flödena på den framtida platsen kan tänkas se ut. Spacescapes empiriskt prövade gångflödesmodell (OD-betweenness) har använts för att prognosticera gångflödena till år 2030. Modellen har visat sig ha stor träffsäkerhet gentemot observerade gångflöden i tidigare studier. Gångflödesprognosen görs i fyra steg: 1) Resealstring – från var kommer flödena och hur stora är de, 2) Resval – hur stora är flödena mellan olika start- och målpunkter, 3) Ruttval – vilken väg i gångnätet väljs, 4) Flödesprognos – hur stora blir flödena på de olika segmentet i gångnätet

STEG 1. RESEALSTRING

I ett första steg har resealstringsdata för olika typer av gångresor sammanställts. Antalet resor definieras i systemet för att kunna beräkna hur många som rör sig från en punkt till alla andra respektive punkter. Detta ligger sedan till grund för Origin-Destination-matrisen som definierar resvalen. Följande indata har sammanställts:

BOENDE/BESÖKARE BOSTÄDER

Antal gångresor till/från bostäder inom Slussenområdet.

ARBETANDE/BESÖKARE ARBETSPLATSER

Antal gångresor till/från arbetsplatser inom Slussenområdet.

RESANDE BUSS

Antal gångresor till/från busshållplatser inom Slussenområdet.

RESANDE BÅT

Antal gångresor till/från båthållplatser inom Slussenområdet.

RESANDE SALTSJÖBANAN

Antal gångresor till/från Saltsjöbanan inom Slussenområdet.

RESANDE TUNNELBANAN

Antal gångresor till/från tunnelbaneperronger inom Slussenområdet.

BYTEN KOLLEKTIVTRAFIK

Antal gångresor mellan ovanstående kollektivtrafikplatser inom Slussenområdet.

BESÖKARE OFFENTLIGA PLATSER

Antal gångresor till/från offentliga torg, parker och kajer inom Slussenområdet.

PASSERANDE STADSFLÖDEN

Antal förbipasserande gångresor genom Slussenområdet med start- och målpunkt utanför detsamma.

BESÖKARE HANDEL

Antal gångresor till/från butiker och service inom Slussenområdet.

BESÖKARE KULTUR/NOBEL CENTER

Antal gångresor till/från kultur och museer både inom och utanför Slussenområdet.

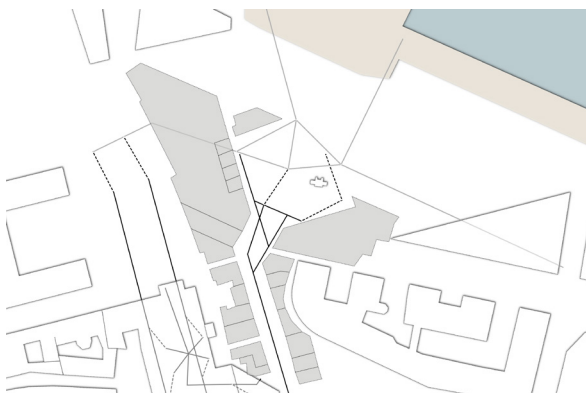
STEG 2. RESVAL

Start- och målpunkterna (OD) karteras rumsligt i geografin. Dessa punkter är entréer till bostäder, arbetsplatser, handelslokaler, restauranger, evenemangs- och museilokaler, busshållplatser, samt uppgångar och entréer till T-bana, Saltsjöbana och busar vid Bergsterminalen.

En Origin-Destination-matris beskriver reserelationerna mellan start-målpunkterna i antalet resande (gående) per dygn, hur många som går per dygn från varje punkt till varje punkt. Prognosen utgår från den OD-matris som tagits fram vid tidigare analyser för de större huvudflöden som ingår i modellen. Utöver den har också flöden tillförts genom en OD-matris för nya tillkommande målpunkter, så som Nobel Center. Även lokala handelsflöden baserade på underlag från Atrium Ljungberg har tillförts handelsflöden. Dessa baseras på LOA och kopplingar till större målpunkter i systemet.

GÅNGNÄT STADSMILJÖ (TORGPLAN OCH KAJPLAN)

GÅNGNÄT ARKAD (MELLANPLAN)

GÅNGNÄT ATRIUM (KAJPLAN)

STEG 3. RUTTVAL

Gångresorna mellan olika start- och målpunkter läggs ut i gångnätet. Gångnätet karteras utifrån de planer som finns för Slussen. Slussen är tre plannivåer: Torgplan, Mellanplan och Kajplan. Gångnätetskartorna redovisas i tre delar. Dessa benämns som Stadsmiljö (Torgplan och Kajplan utomhus), Arkad (Mellanplan inomhus) och Atrium (Kajplan inomhus).

Gångnätet för stadsmiljön behandlar de stråk som är allmänt tillgängliga på torgplan och kajplan. Det innefattar även trappor mellan torg- och kajplan. Gångnätet för Arkaden behandlar de stråk som är på mellanplanet inne i handelsanläggningen, tunnelbanestationen, Bergsterminalen och dess kopplingar mellan varandra. Gångnätet i Atrium behandlar de stråk som ligger på kajplan inne i terminalrummet och handelsanläggningen.

För att gångflödesanalysen mer realistiskt ska beräkna gångflöden mellan start och målpunkter bestäms ruttvalen av både närhet och orienterbarhet. Närheten mäts som det närmsta avståndet i meter i gångnätet. Orienterbarheten mäts som den genaste vägen mätt i vinkelförändringar, enligt space syntax-teori, alltså hur komplicerat det är att röra sig. Många vinkelförändringar skapar en mer komplex väg med flera valsituationer. Forskningen har visat att människor ofta väljer en enklare väg framför en kortare väg. Vår modell för ruttval viktat samman både närhet och orienterbarhet.

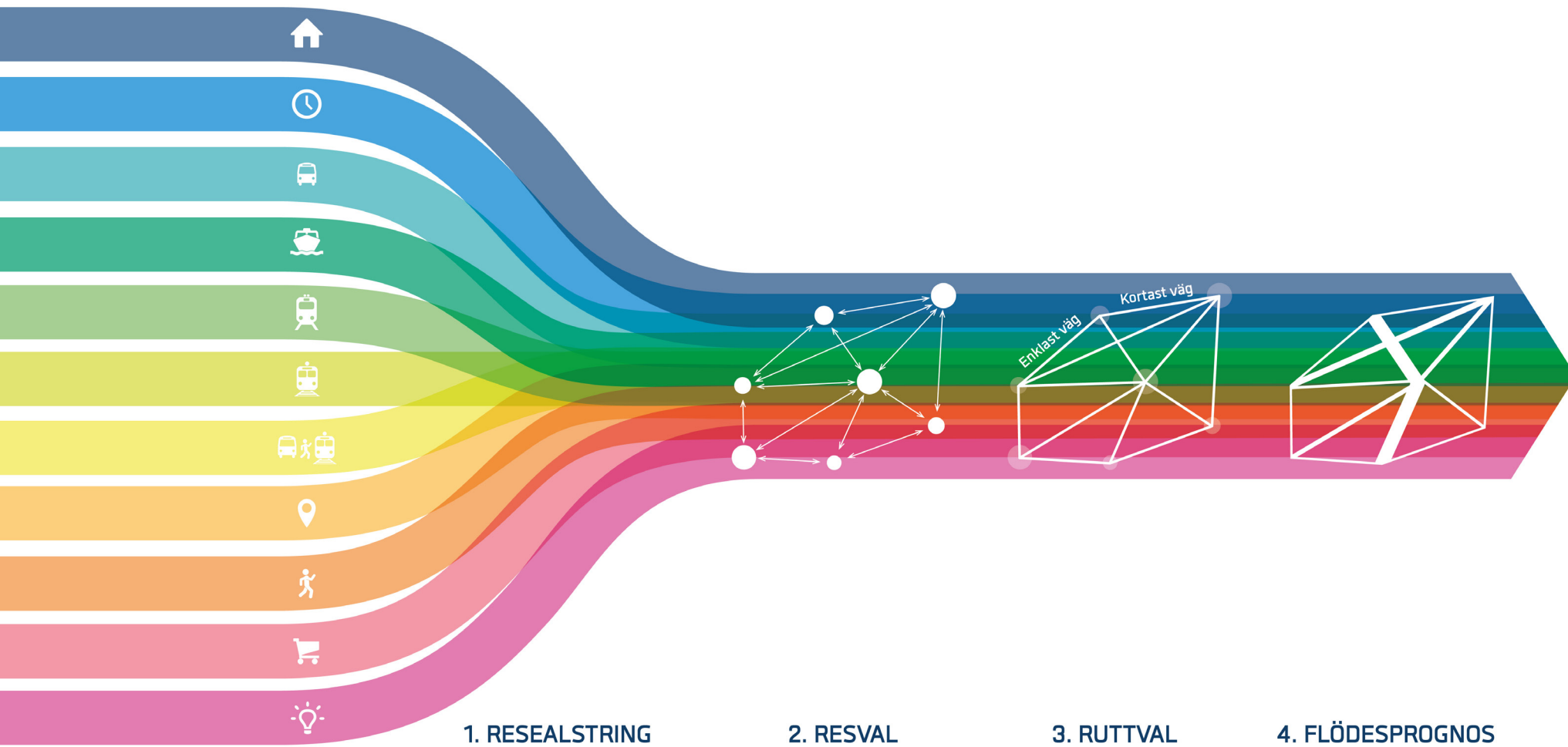
STEG 4. FLÖDESPROGNOS

Flödesprognosen är ett resultat av alla steg som beskrivits (1-3). Prognosen visar den uppskattade mängd personer som rör sig längs varje stråk under ett medeldygn. Flödena räknas i antal passerande i båda riktningar. För att få en känsla för mängderna kan de jämföras med befintliga stadsmiljöer som det finns mycket andra stadslivs- och stadsrumsdata om.

GIS-analysen som används är en specialprogrammerad beräkningsmodell i programmet QGIS som kallas OD-betweenness. Analysmodellen baseras på forskningen inom pedestrian modelling, space syntax och place syntax samt på de empiriska studier som Spacescape genomfört i en rad projekt i olika städer. Förutom Slussen har Spacescape genomfört liknande gångflödesprognoser av Slakthusområdet, Sundbybergs stadskärna, Barkarbystaden, Hornsberg, Umami Park, Nacka Centrum, Malmö Centrum, Bispevika (Oslo) och Flushing West (New York City).

STEG 5. MÖTESPLATSPROGNOS

Utifrån gångflödesanalysen kan viktiga korsningar och entrépunkter identifieras. En plats där många människor passerar från olika riktningar är vanligen de platser där många vägval sker och där det är naturligt att bestämma träff. Dessa platser har goda förutsättningar att bli mötesplatser om de utformas på ett sådant sätt att de ger god överblickbarhet och generös plats för vistelse. Möten mellan gående och cyklister är också avgörande för kvaliteten i dessa mötesplatser.

ANALYSUNDERLAG

En stor mängd data och underlag ligger till grund för gångflödesmodellen på Slussen. Precisionen och tillförlitligheten i dessa data är avgörande för att modellen ska bli korrekt.

INDATA

Spacescape har i tidigare prognoser gjort både gångflödesmätningar och vägvalsobservationer. Utöver det har flera kompletterande källor använts. De källor som har använts listas nedan:

- Gångflödesmätningar (2006 och 2023)
- Vägvalsobservationer och vägvalsmodell
- Räkningar för tunnelbanans spärrar
- Bytesstatistik för kollektivtrafikslag
- Prognostiserade busstrafikflöden
- Passagerarströmmar för Waxholmsbåtar
- Passagerarströmmar för byten mellan T-bana, Saltsjöbana och Bergsterminalen
- Antal boende och antal resor per dygn
- Antal arbetande och antal resor per dygn
- Tillkommande besökstal för kontor, restauranger samt kommersiell och offentlig service
- Uppskattade lokala besök till handel
- Uppskattade besök till Nobel Center

Trafikförvaltningen tog 2019 fram en gångflödesprognos för bytesflöden. Syftet med prognosen var följande:

”Denna rapport redovisar resultatet av en utförd gångflödesanalys för kollektivtrafikbytespunkten i Slussen med syfte att undersöka hur de prognostiserade gåendeströmmarna i den nya utformningen för Slussen kommer röra sig”.

Metoden använde sig av Visum och Vissim för att ge en inblick i dimensionerande flöden för förmiddagens och eftermiddagens maxtimma. För Spacescapes analys används en annan metod. De siffror som presenteras i Trafikförvaltningens prognos är en viktig förutsättning för att reglera att rätt nivåer av bytesflöden som ingår i denna analys. De siffror som använts gäller för mållåret 2030.

PLANKARTA STADSMILJÖ (TORGPLAN OCH KAJPLAN)

PLANER OCH UTREDNINGAR

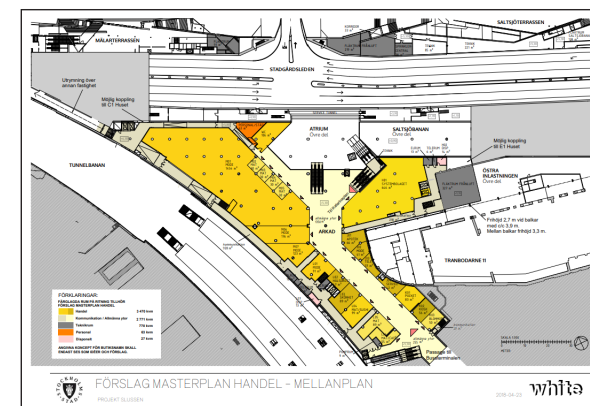
Med hjälp av planerna identifieras gångnätet och lokala målpunkter såsom handel, Nobel Center med mera.

PROJEKT SLUSSEN

Plankartan för projekt Slussen är grunden för att kartera stadsmiljön, gångbanor, trappor, broar, entréer och övergångsställen. Plankartan dateras till 2022.

HANDELSANLÄGGNING

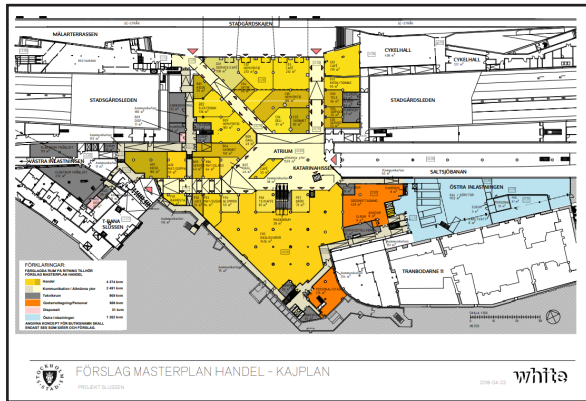
Utformningsförslag för handelsanläggningen som tagits fram av ElinderSten på uppdrag av Atrium Ljungberg. Dessa innefattar Torgplan, Mellanplan och Kajplan. Plankartan dateras till 2020-06-24.

PLANKARTA ARKADEN (MELLANPLAN)

MÄLARTERRASSEN

Utformningsförslag för handelsanläggningen som tagits fram av ElinderSten på uppdrag av Atrium Ljungberg. Dessa innefattar Torgplan, Mellanplan och Kajplan. Plankartan dateras till 2020-12-07.

PLANKARTA ATRIUM (KAJPLAN)

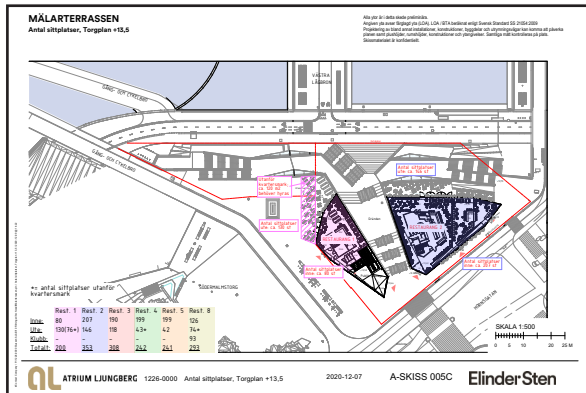

ILLUSTRATION AV KAJPLAN

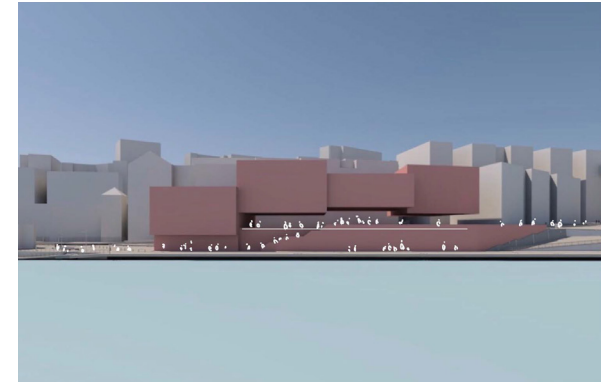
BERGTERMINAL / ATRIUM

Den föreslagna utformningen av Bergterminalen (bussar från Nacka/Värmdö) samt dess kopplingar med Tunnelbana och Saltsjöbanan utgör hur gående kan röra sig under Torgplan i Slussen. Plankartan dateras till 2019-04-03.

NOBEL CENTER

Underlag som presenterats för Spacescape av Nobelstiftelsen på bebyggelsens utformning inom byggrätten E2. För utformningen gäller ett antal huvudprinciper:

- En ramp/trappa leder gående mellan Katarinaplan och Stadsgården i anslutning till Nobel Centers nordvästra hörn.
- Huvudentré för Nobel Center är placerad på norra sidan av byggnaden mot Katarinaparken.
- En mindre entré vätter mot byggnadens södra sida.
- Stora delar av byggnaden kommer kunna nås av allmänheten utan inträde, vilket ökar potentialen för antal besök per dygn.
- Antalen besökare har uppskattats till ca 1 000 000 personer om året. I modellen har omräkning gjorts till cirka 4 000 besökare per vardagsdygn.

IDÉFÖRSLAG AV NOBEL CENTER SETT FRÅN SALTSJÖN

IDÉFÖRSLAG AV NOBEL CENTER SETT FRÅN SKEPPSBRON MOT GULDBRON

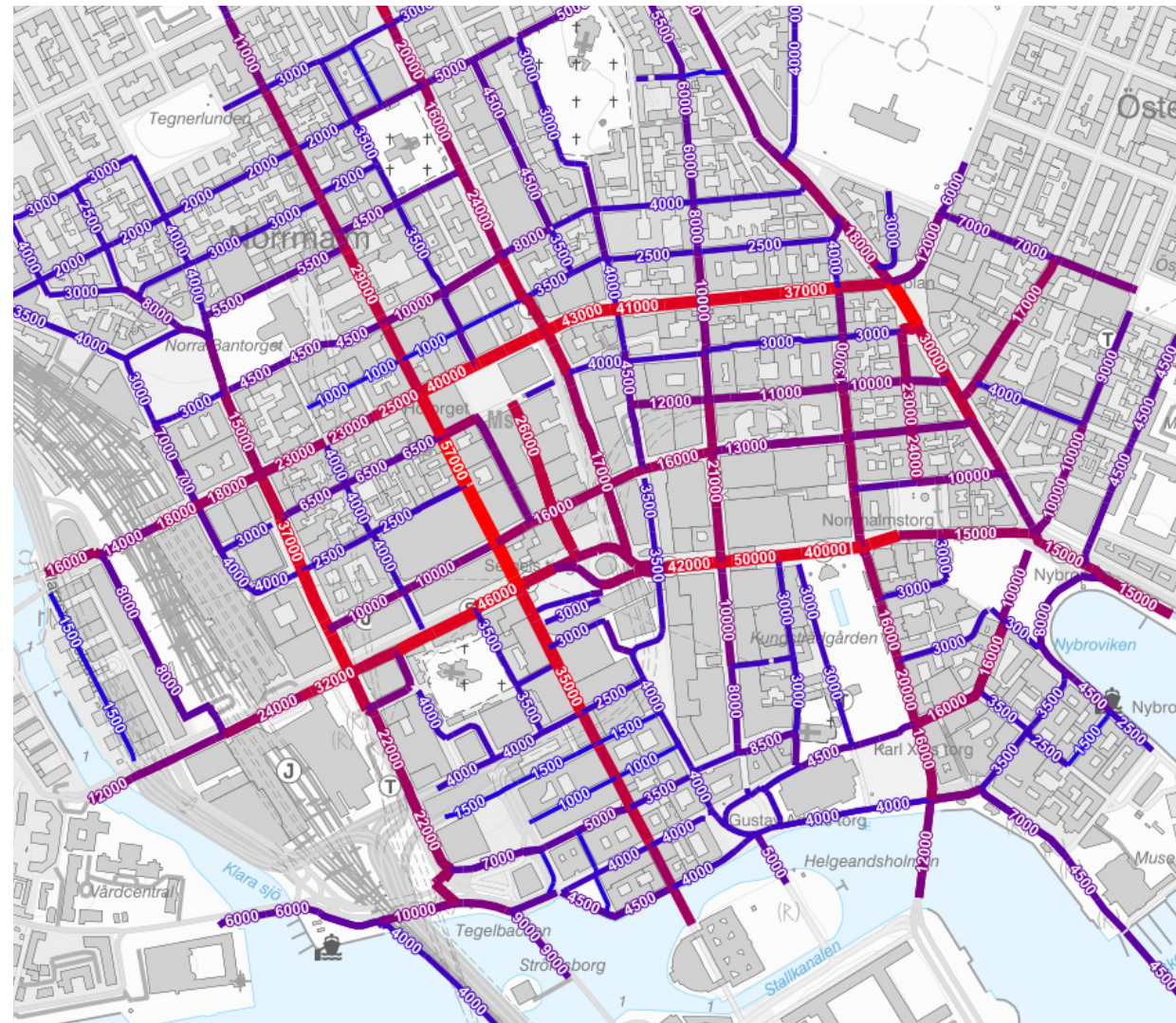
FLÖDESREFERENSER

Denna rapport redovisar de framtida gångflödena i Slussen i antal passerande per dygn. För att få grepp om vad de innebär i verkligheten redovisas här referensmätningar från gator i Stockholm City och i den gamla Centralstationen som då hade Stockholms högsta gångflöden 147 000 p/d. Några referensexempel för Slussen är:

- Norra Drottninggatan: 35 000 p/d
- Birger Jarlsgatan: 30 000 p/d
- Biblioteksgatan 20 000 p/d
- Strandvägskajen 15 000 p/d
- Nybrogatan 10 000 p/d
- Strömkajen 10 000 p/d

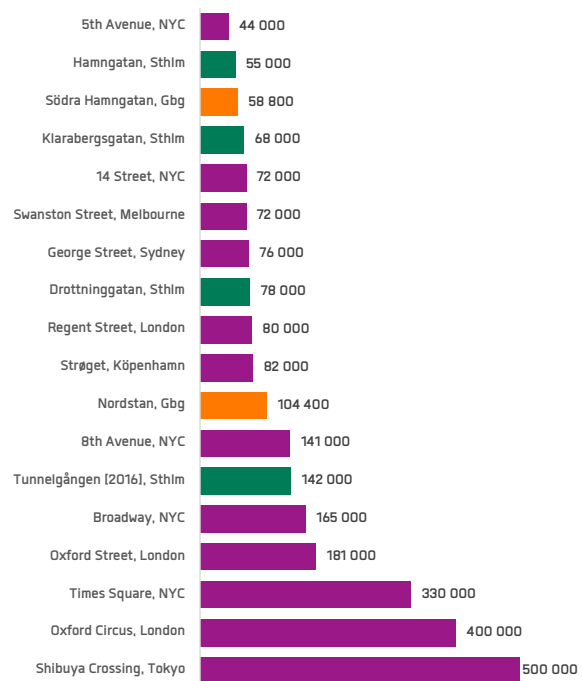
GÅNGFLÖDEN STOCKHOLM CENTRALSTATION 2014
Efter Citybanan minskade flödena med 43% i tunnelgången.

GÅNGFLÖDEN I STOCKHOLM CITY 2017 (MILJÖBAROMETERN)

INTERNATIONELLA REFERENSER

För att sätta Slussen och Stockholm i perspektiv kan det vara intressant att se hur stora gångflöden är på några gator i andra delar av världen som är kända för ett intensivt stadsliv. Intensiteten i stadslivet avgörs av mängden människor men också hur mycket yta som finns. Stora flöden innebär stadsliv och ekonomiskt liv med stora flöden på liten yta kan innebära trängsel.

GÅNGFLÖDEN PÅ NÅGRA AV DE MEST URBANA GATORNA I VÄRDEN. PASSERANDE PER DYGN.

DROTTNINGGATAN 35-78 000 P/D

NYBROGATAN 10 000 P/D

STRØGET 82 000 P/D

5TH AVENUE, NEW YORK 44 000 P/D

OXFORD STREET, LONDON 181 000 P/D

2. OBSERVATIONER

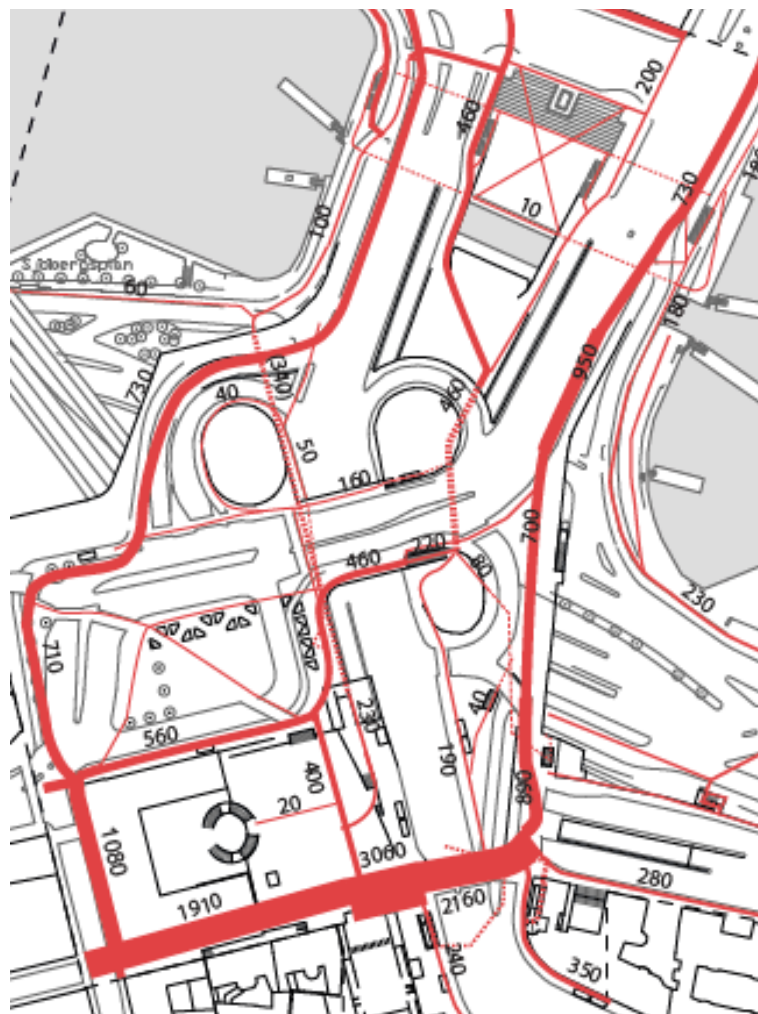
OBSERVATIONER 2006

Observationer av flöden och stadsliv på plats på Slussen har syfte att ge underlag till prognosen, samt att studera förändringar och förflyttningar av flöden. Spacescape har genomfört stadslivsobservationer på gamla Slussen 2006 och på Slussen som den såg ut under ombyggnation i april 2023.

OBSERVATIONER AV GAMLA SLUSSEN

Våren 2006 genomfördes två sorters gångtrafkräkningar; flödesräkningar och genusräkningar. Vistelse på Slussen studerades med systematiska observationer. Fotografier har kontinuerligt tagits under observationerna. Flödesräkningar: genomfördes vid 50 stationer i och i anslutning till Slussen under två dygn 2006, söndagen 23/4 och onsdagen 26/4. Tidsintervall avser täcka stora delar av dygnet: 8-9, 10-11, 12-13, 14-15, 16-17, 18-19, 20-21, 22-23. Observatören står 5 min (i varje tidsintervall) vid varje station och räknar hur många som passerar, i båda riktningar. Mätningen visar maxtimma, för att jämföra med vardagsdygn multipliceras maxtimma med 10.

Strukturen av gångflödena är tydlig. Högst flöden är det mellan Götgatan och "Katarinaplan" förbi Ryssgården. Därefter är huvudstråken längs östra och västra slussbroarna. De som stannar och tittar på utsikten står längs slussbroarnas kanter och på Ryssgården. De som står och pratar med varandra är i huvudsak de på Ryssgården vid tunnebaneentrén. Slussen var i övrigt 2016 en mycket dålig utsikts- och mötesplats.

UPPMÄTT GÅNGFLÖDE 2006, PASSERANDE PER TIMME (MAXTIMMA)

PERSONER SOM TITTAR PÅ UTSIKTEN (2006)

PERSONER SOM PRATAR MED VARANDRA (2006)

OBSERVATIONER 2023

MÄTNING

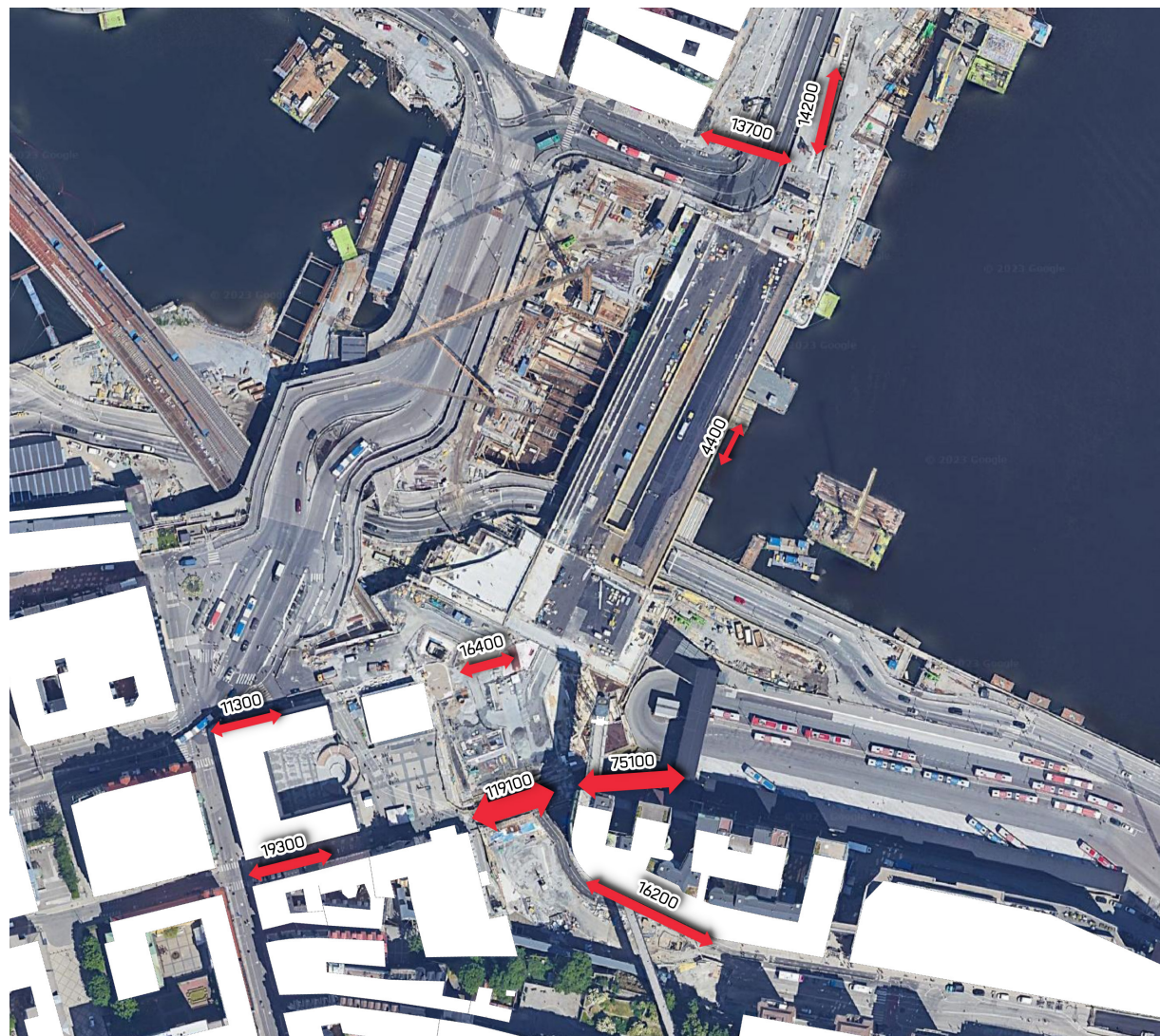
Mätning av gångflöden utfördes under den 18:e april 2023, dagtid vid fem tidpunkter: 07:30-08:30, 9:30-10:30, 11.30-12.30, 14-15, 16-17.

FÖRUTSÄTTNINGAR

- Huvudbron (Guldbron) är öppen
- Östra slussenbron i Kajplan är öppen
- Bussar mot Nacka/Värmdö samt Saltsjöbanan nås via en gång/trappor från Katarinaplans södra del
- Ej möjligt att ta sig mellan T-Slussen norra och bussar/Saltsjöbanan
- Möjlighet att ta sig mellan Torgplan och Kajplan är ytterst begränsad

ANALYS

De största gångflödena inom området sker idag mellan tunnelbanan och den temporära bussterminalen. 119 000 gående rör sig längs denna passage under ett vardagsdygn. Huvudbronns östra sida samlar i denna situation samtliga gångflöden mellan Gamla stan och Södermalm. De uppmätta flödena är ca 14 000 per dygn. Den begränsade framkomligheten begränsar sannolikt många gångrörelser som istället görs med kollektivtrafik, cykel eller elspark. Noteras bör de relativt höga gångflödena från Hornsgatan och Katarinavägen.

UPPMÄTT GÅNGFLÖDE 2023. PASSERANDE PER DYGN

3. GÅNGFLÖDEN 2030

GÅNGFLÖDESPROGNOS 2030

SLUSSEN STADSMILJÖ

DYGN'SFLÖDEN VARDAG

ANALYS

Huvudflödena genom Slussen går från Hornsgatan och Götgatan via Peter Myndes backe över Ryssgården, och sedan över broarna: västra Slussenbron, östra sidan av Guldbron, östra Slussenbron samt längs Stadsgården. De högsta flödena kommer från Götgatan och fördelas relativt över alla huvudstråken. Även flödena från Hornsgatan är signifikanta. Strukturen på flödena liknar tidigare prognoser, Stora delar av Slussen kommer vara väl befolkad. En skillnad från tidigare prognoser är kring Nobel Center där flödena är markant högre på grund av centrets attraktionskraft. Gångflödena genom Katarinaplan minskar med 70% jämfört med 2023 eftersom de stora bytesflödena flyttar in i Bergterminalen.

Mälarterassen, Arkaden och Atrium får stora flöden från både torgplan och kajplan.

Nobel Center får flöden både från Katarinaplan och Stadsgårdskajen.

GÅNGFLÖDESPROGNOS 2030

SLUSSEN ARKADEN

DYGNNSFLÖDEN VARDAG

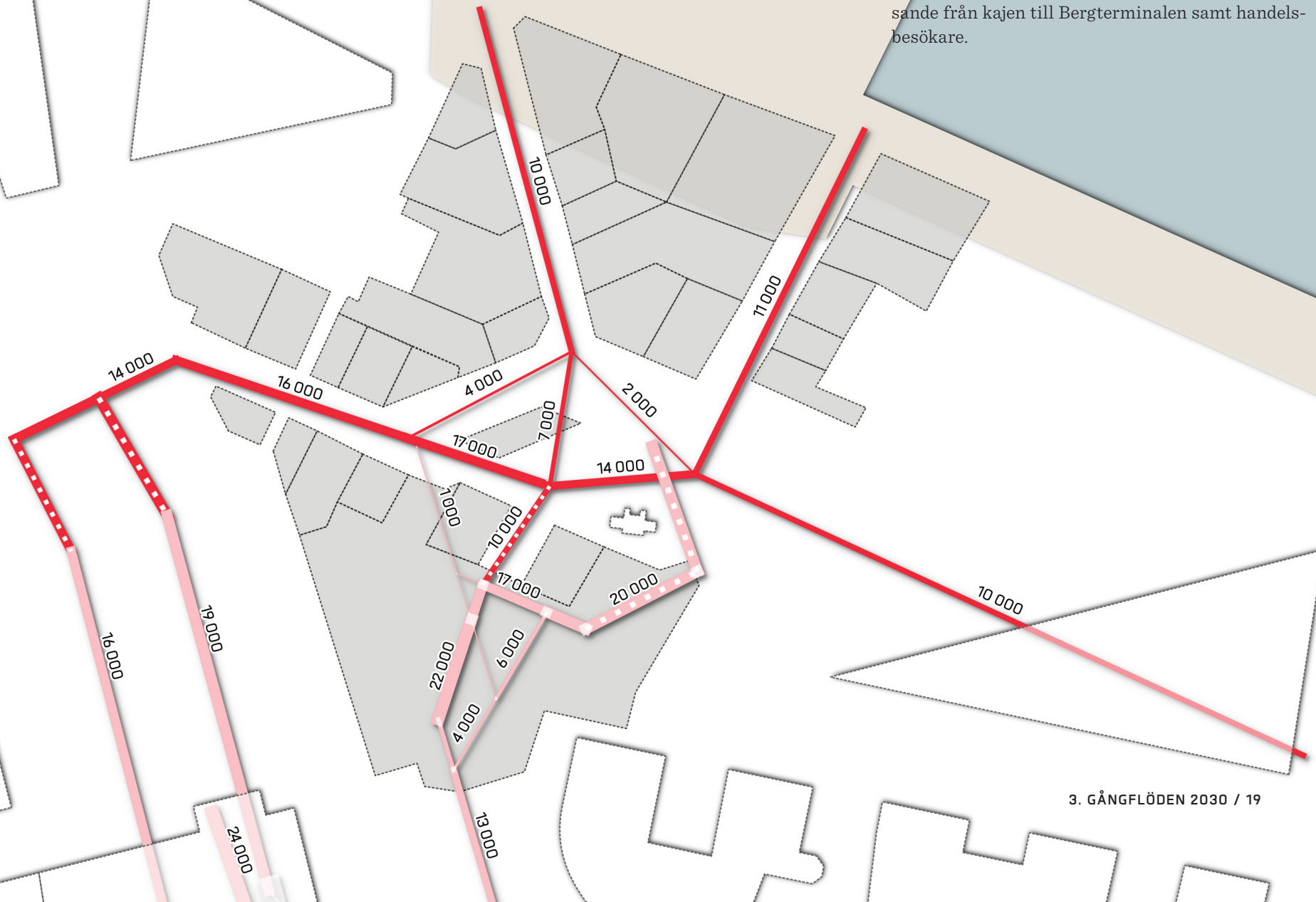
ANALYS

De största flödena på mellanplan sker mellan Bergterminalen och tunnelbaneperrongerna. De flöden som passerar gången i Arkaden är de som kommer till/från kajplan och ska till/från Bergterminalen samt de som ska till handeln. De större flöden i Arkadens norra del kommer från torgplan via trappan vid Katarinahissen. Det är flöden som kommer från Södermalm och ska till Bergterminalen eller Salt-sjöbanan eller handeln.

GÅNGFLÖDESPROGNOS 2030

SLUSSEN ATRIUM

DYGNSFLÖDEN VARDAG

ANALYS

Huvudflödena i Atrium på kajplan sker mellan tunnelbaneperrongerna och Saltsjöbanan. En stor andel av flödena kommer till Atrium från kajen, via Munkbron och Skeppsbron. En mindre andel rör sig mellan kajplan och mellanplan via rulltrappan, dessa är resande från kajen till Bergterminalen samt handelsbesökare.

JÄMFÖRELSE MED GÅNGFLÖDEN I CITY

BIBLIOTEKSGATAN
20 000 P/D

STRÄNDVÄGSKAJEN
15 000 P/D

NYBROGATAN
10 000 P/D

STRÖMKAJEN
10 000 P/D

STUREPLAN
30 000 P/D

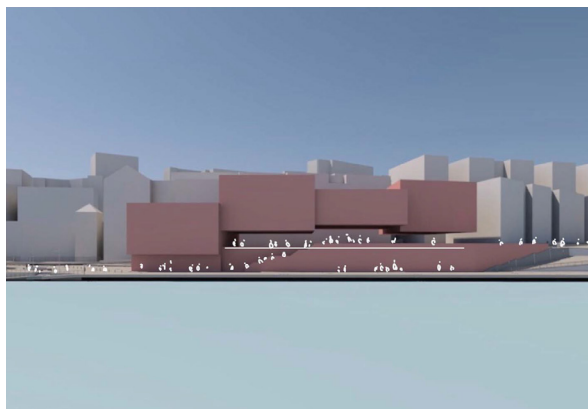

NORRA DROTTNINGGATAN
35 000 P/D

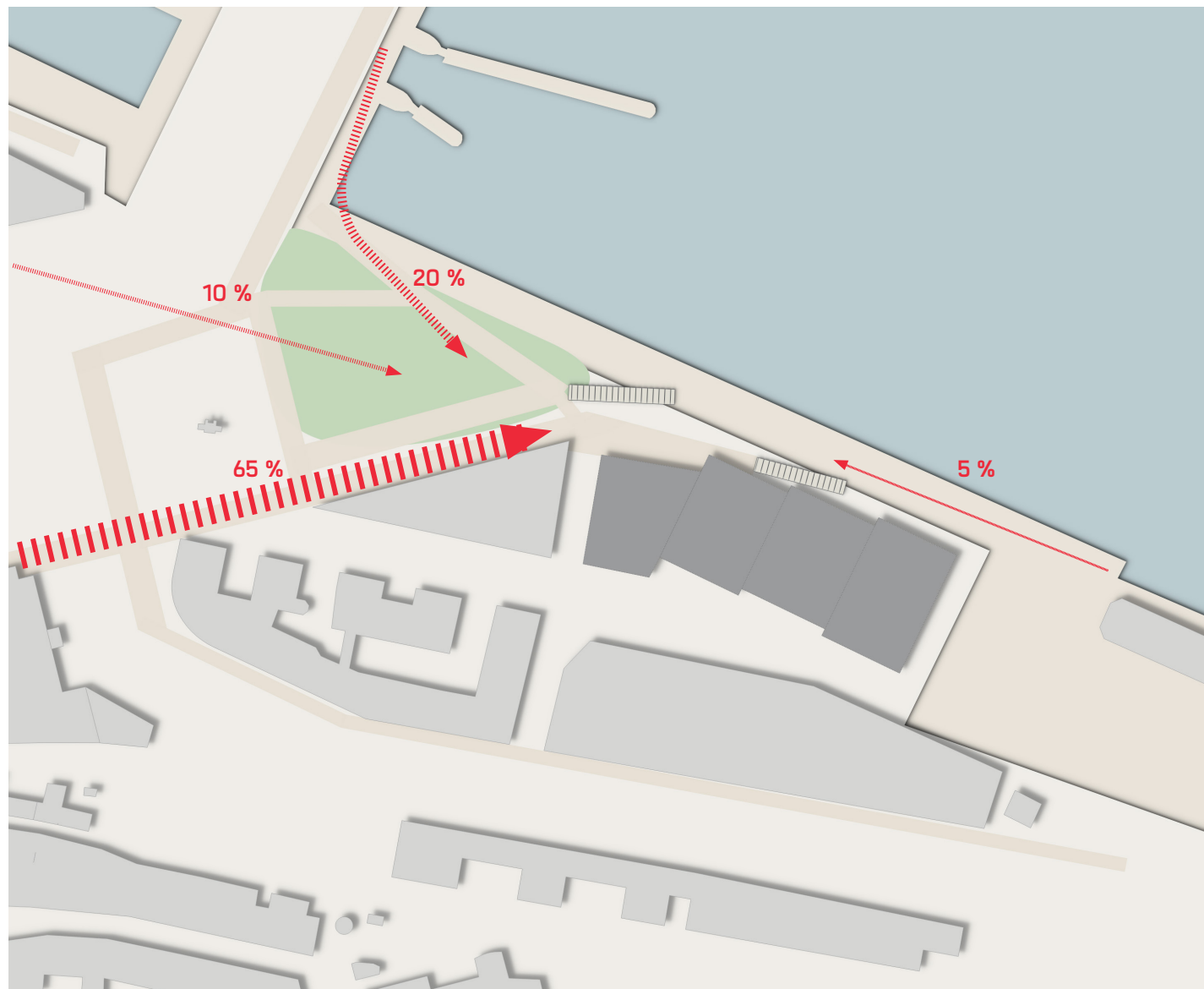

FLÖDEN TILL NOBEL CENTER

Den största andelen flöden till Nobel Center kommer från Götgatan, Tunnelbanan, bussarna och Ryssgården via Katarinaplan. En mindre andel kommer från Gamla stan, Skeppsbron och Munkbron, via kajplan. En lite andel kommer från Södermalmstorg, Hornsgatan och via Stadsgårdskajen.

VISIONSBILD NOBEL CENTER

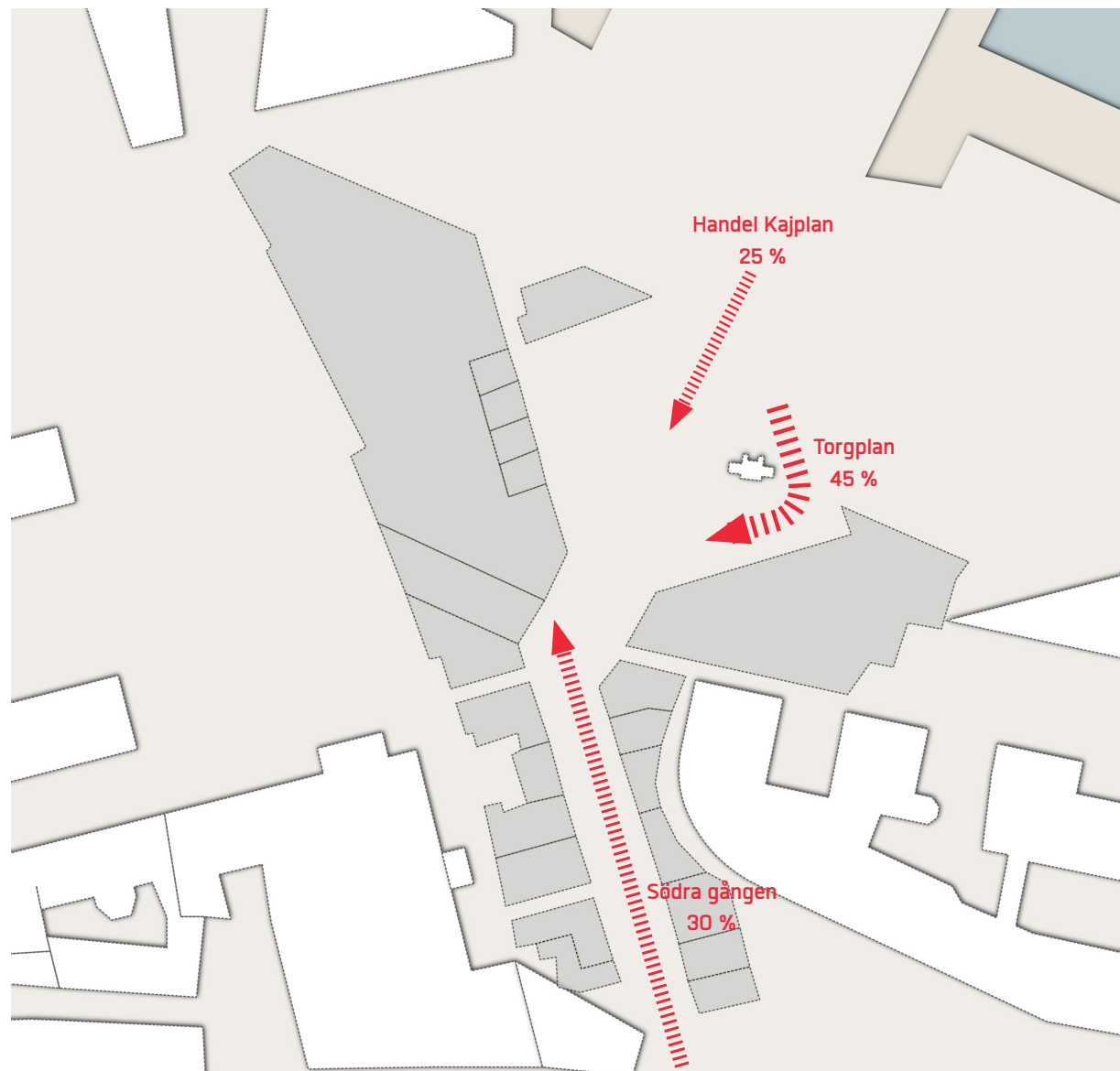
HUVUDSAKLIGA GÅNGFLÖDEN TILL NOBEL CENTER

FLÖDEN TILL ARKADEN (MELLANPLAN)

Störst flöde kommer uppifrån torgplan via trappan, från Katarinaplan. Huvudsakligen utgörs det av stadsflöde, men även en viss andel kollektivtrafikresenärer och handelbesökare. Näst störst flöde kommer från södra arkadgången och Bergterminalen. Det utgörs huvudsakligen av kollektivtrafikresenärer och handelsbesökare. Ett mindre internt flöde kommer från kajplan och Atrium.

VISIONSBILD ARKADEN

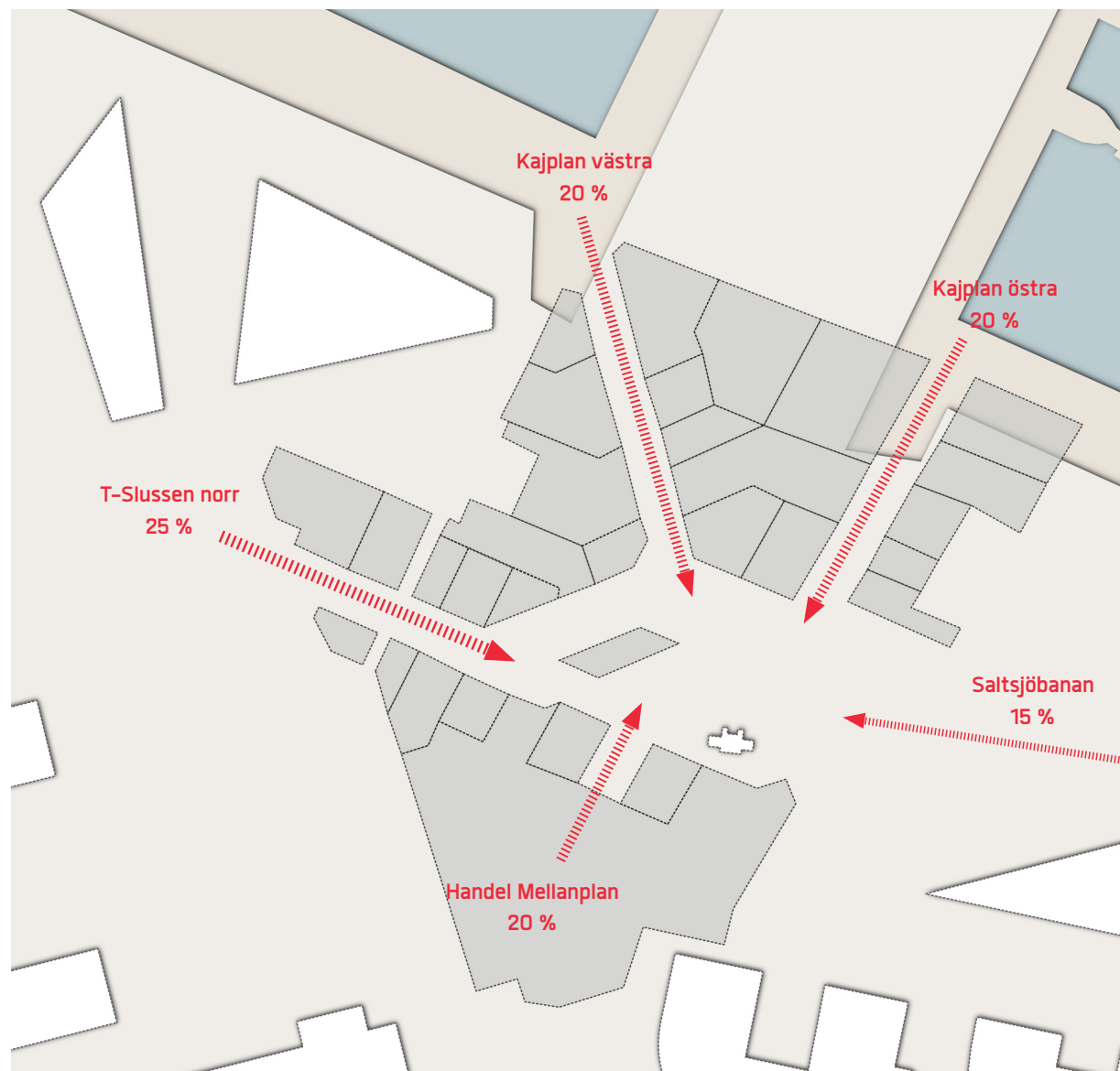
HUVUDSAKLIGA GÅNGFLÖDEN TILL ARKADEN

TILL ATRIUM (KAJPLAN)

Ett stort genomflöde går mellan tunnelbanans norra entré och Saltsjöbanan. Ett större tillflöde kommer även från Gamla stan, Skeppsbron och Munkbron. En relativt liten andel kommer från Arkaden på mellanplan, vilket är de som kommer från Bergterminalen och ska till Gamla stan samt handelsbesökare.

VISIONSBILD ATRIUM

HUVUDSAKLIGA FLÖDEN TILL ATRIUM

4. MÖTESPLATSER 2030

MÖTESPLATSER PÅ SLUSSEN

Mötesplatser uppstår vanligen där många stora flöden korsas eller vid stora entréer. Här finns anledning att stanna till och stämma träff. Finns det samtidigt möjlighet att slå sig ned och titta på folk eller utsikten så ger det än mer kvalitet och betydelse till platsen.

De största och viktigaste mötesplatserna på Slussen kommer sannolikt vara knutpunkten Katarinaplan och tunnelbanetorget Ryssgården.

Mer tematiska mötesplatser med stora flöden blir Södermalmstorg, Mälarterrassens kaj, Munkbron och Nobelterrassen.

Mindre mötesplatser som har strategiska lägen som också är vattennära blir Skeppsbrokajen, Stadsgårdsentrén och Stadsgårdsterminalen.

MÖTEN MELLAN GÅNG- OCH CYKELTRAFIK

Det finns flera platser på Slussen där höga flöden av gående och cyklister möts. För att undvika konflikter mellan gående och cyklande blir det viktigt att ge tillräckligt med utrymme för båda grupperna. Särskilt viktigt blir detta kring de viktiga mötesplatserna där många gående naturligt passerar och vill stanna upp. I stadens framkomlighetsstrategi ska gående prioriteras i stadsmiljön.

Götgatan-Hornsgatan: Här är det mycket höga flöden och liten plats för gående att vänta.

Katarinaplan: Höga gångflöden och korsande cykelbana kräver tydliga signaler och ytor vid en viktig mötesplats.

Stadsgårdskajen: Höga snabba cykelpendlingsflöden möter höga gångflöden och kajrekreation.

Stadsgårdsentrén: Höga snabba cykelpendlingsflöden möter höga korsande gångflöden vid en viktig mötesplats.

Mälarterrassens kaj: Höga snabba cykelpendlingsflöden möter höga korsande gångflöden och kajrekreation vid en viktig mötesplats.

Mötespunkt

Gångflöde

Cykelflöde

KATARINAPLAN

Katarinaplan är kanske ett nytt namn, men denna plats fanns redan under gamla Slussen. Katarinaplans läge ges av mötet mellan stråket från Södermalm från Katarinavägen, Götgatan/Ryssgården och Skeppsbron. Placeringen av tunnelbanans och bussterminalens uppgångar samt trappan vid Katarinahissen ned till Arkaden och Atrium stärker platsen ytterligare. Flödena är i klass med Stureplan. Själva hissen utgör samtidigt platsens landmärke som syns från långt håll, en "Stureplanssvampen" för platsen.

Torgytan är tillräckligt stor för att rymma folkliv och kontakten med Katarinaparken och vattnet ger stora vistelsekvaliteter. Bottenvåningarna i Katarinahuset har således stor potential för restauranger och caféer. Lägg därtill att detta är huvudstråket till Nobel Center. Katarinaplan blir en plats att stämma träff, att se folklivet och att se utsikten. Här finns stora möjligheter att skapa event och placemaking.

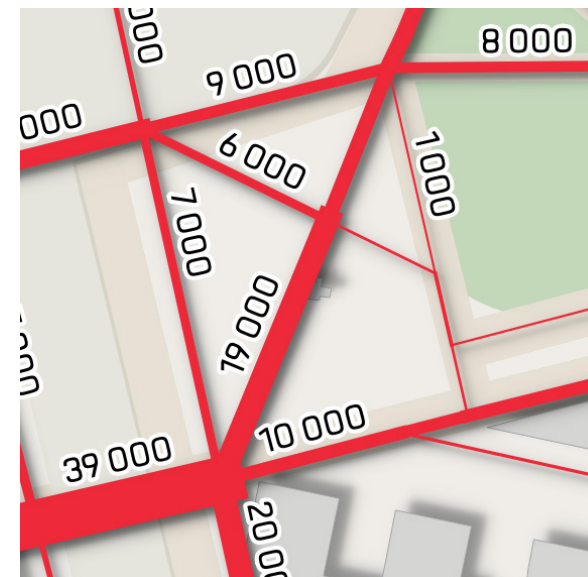
Kanske blir detta Slussens viktigaste plats i framtiden.

REFERENS STUREPLAN: 30 000 PERSONER PER DYGN

VISIONSBILD KATARINAPLAN OCH KATARINAPARKEN

FLÖDEN I KATARINAPLAN

RYSSGÅRDEN

Ryssgården har sedan 1600-talet varit en viktig mötesplats och handelstorg i Stockholm. Dagens och framtidens läge i mötet mellan Hornsgatan, Götgatan och Katarinavägen gör Ryssgården till en viktig nod, samtidigt som det är tunnelbanans huvudentré. Stadsmuseet är torgets landmärke och verksamheten kan på olika sätt samspela med det som händer på torget. Här finns gott om plats för väntande och mötande samt för torghandel och evenemang.

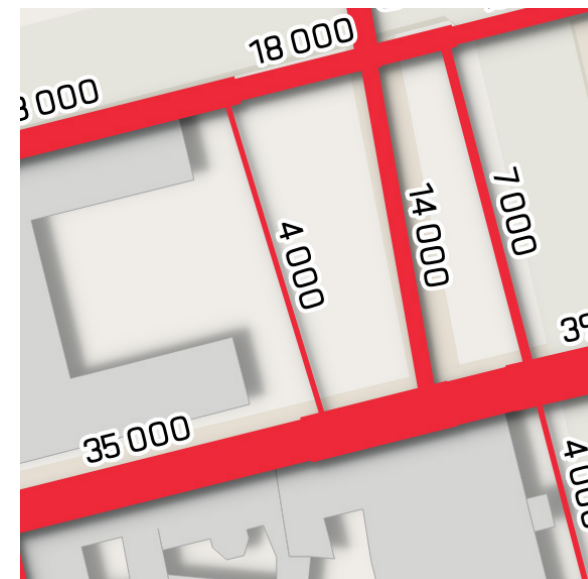
”Den centrala delen av torget, framför Stadsmuseet, hålls öppen för att värna entrén till museet och ge plats åt mindre evenemang och manifestationer. Nuvarande plats för torgstånd behålls framför museets södra gavel och Stadsmuseets hissparti. Teknisk försörjning som el och vatten till torgstånden ska planeras in. Vyn längs med Peter Myndes Backe och förbi östra byggnaderna hålls fri. Platsen framför museets norra flygel ska värna byggnadens fasadmotiv och inte omöjliggöra en ny sidoentré till museets bibliotek.” (utdrag ur Gestaltungsprogrammet 2.0 2016)

REFERENS NORRA DROTTNINGGATAN: 35 000 PER DYGN

PETER MYNDES BACKE, RYSSGÅRDEN MOT GÖTGATAN

FLÖDEN I RYSSGÅRDEN

MÄLARTERRASSENS KAJ

Mälarterrassens kaj ligger i mötet mellan den västra slussbron som är huvudstråket från Gamla stans huvudgator Västerlånggatan och Österlånggatan, med Stadsgårdskajen och Söder Mälarstrand. Det är mötet mellan innerstadens huvudgångstråk mellan City-Södermalm och strand-kajpromenaden runt Södermalm. Två huvudaxlar möts här, den nord-sydliga urbana axeln och öst-västliga vattenaxeln. En historisk upplevelsepunkt som också kommer samla stora gångflöden. Platsen är ett vägval mellan att gå upp på Södermalm eller gå in i Atrium, Arkaden och Bergterminalen.

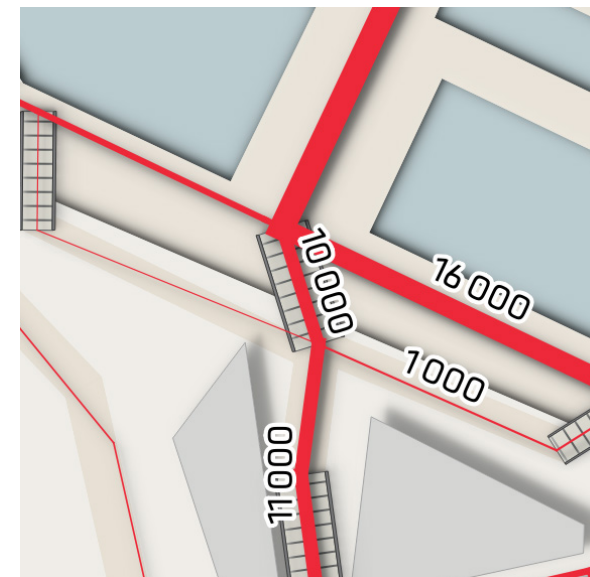
Platsen är också den norra entrén till Mälarterrassen. Det är här man börjar stigningen upp på Södermalms höjder och det kan behövas yta och möjlighet att sitta och vila innan stigningen. Samtidigt planeras en stor mängd restauranger här som kommer att ha god sikt över folklivet på Slusstorget. Den som kommer uppifrån Södermalm kommer ha denna plats som landningsyta på Slusstorget och på samma sätt stå inför ett vägval att gå rakt fram till Munkbron eller höger till Skeppsbron. Detta är en mycket viktig mötesplats som kommer att kräva stora ytor för väntande och vilande. Samtidigt som det passerar cyklisterna här.

REFERENS BIBLIOTEKSGATAN: 20 000 PERSONER PER DYGN

VISIONSBILD MÄLARTERRASSENS KAJ

FLÖDEN I MÄLARTERRASSENS KAJ

NOBELTERRASSEN

Nobelterrassen ligger i mötet mellan Ryssgården-Katarinaplan-Katarinaparken och Stadsgårdskajen på en övre nivå. Terrassen är det naturliga huvudstråket från Södermalm ner på Stadsgårdskajen. Katarinaparken skapar tillsammans med terrassen en stor och generös plats att se på utsikten över Gamla stan, Skeppsholmen, Djurgården och Saltsjön ut i skärgården. Kanske blir det Stockholms bästa utsiktsplats. Med Nobel Centers huvudentré så kommer detta utsiktstorg få en tydlig position i stadslandskapet, ett landmärke som är lätt att hitta. Nobel Centers dragningskraft är starkt bidragande till ett konstant flöde

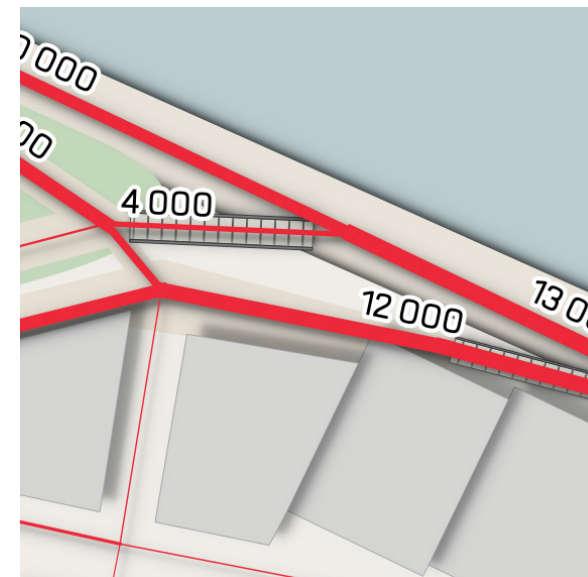
av besökare och turister, vilket kommer ge platsen en speciell stadslivskaraktär. Besökarna kommer för att uppleva och upptäcka, inte bara för att passera. Därför kommer det finnas ett stort behov av trivsamma sittplatser på Nobelterrassen. Det blir en plats att stämma träff på, både för att titta på utsikten eller för att titta på allt som Nobel Center har att erbjuda i form av utställningar och evenemang. Det finns stora möjligheter för Nobel Center att sätta prägel på terrassen som en mötesplats i Stockholm för kunskapande och kreativa möten, i det offentliga rummet. Inomhus och tak får alltid en annan sorts offentlighet.

REFERENS NYBROGATAN: 10 000 PER DYGN

VISIONSBILD NOBELTERRASSEN

FLÖDEN I NOBELTERRASSEN

STADSGÅRDSENTRÉN

Stadsgårdsentrén är mötet mellan stråket från Skeppsbron och Stadsgårdskajen, som fortsätter bort till Söder Mälarstrand. Många av de som går och promenerar på kajen i Slussen och som ska till Bergterminalen, tunnelbanan, Saltsjöbanan eller handelsplatsen i Atrium och Arkaden kommer att gå in i Stadsgårdsentrén. Eftersom det är en viktig port till kollektivtrafiken samt att den är utomhus gör att den är synnerligen lämplig som mötesplats och väntplats. Den som hellre vill sitta ute och se på utsikten över Saltsjön eller slussningen innan den tar tåget eller bussen, och samtidigt vill vara där det finns

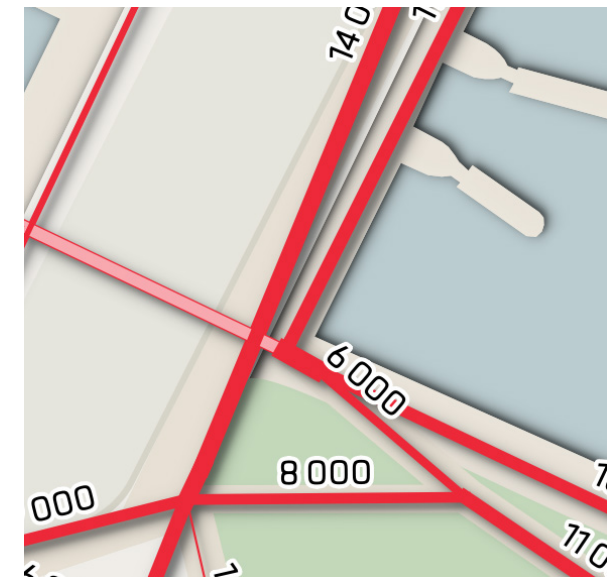
andra människor att stämma träff med, gör det nog gärna i denna punkt. Lägg därtill caféerna och restaurangerna under huvudbron som kommer ha sin utsikt mot denna mötesplats. Här kan man sitta inne när det är kallare väder och samtidigt se folk och utsikten, samtidigt som det är nära kollektivtrafiken. Det blir således även en plats att vänta på någon som kommer med kollektivtrafiken. Just i denna punkt är också cykelflöden höga och snabba. Detta kan bli en utmaning för både korsande gående och de som står och väntar eller hänger på platsen. En sådan här plats lämpar sig också väl för sittplatser.

REFERENS STRANDVÄGSKAJEN: 15 000 PER DYGN

VISIONSBILD STADSGÅRDSENTRÉN

FLÖDEN I STADSGÅRDSENTRÉN

STADSGÅRDSTORGET

Stadsgårdstorget framför Nobel Center, i anslutning till Stadsgårdsterminalen, skapas genom mötet mellan stråket på kajen och trappkopplingarna från Nobelterrassen och Lokattens trappport. Det är en öppen plats med måttliga gångflöden. Platsen skuggas delvis av Nobel Center men har breda utblickar över Gamla stan och Saltsjön. Den öppna vattenkontakten ger stadslivet en rekreativ prägel, samtidigt som det är fritt från biltrafik. Här finns behov av mycket sittplatser, allra helst nära vattenytan. För trygghet och trivsel är det viktigt att Nobel Center öppnar

sina bottenvåningar med lokaler för mat, service, kultur och handel. Detta kan bli en fint stilla möte för Nobel Center mot vattnet. Vattnet kan integreras i landskapsarkitektur och upplevelsevärden på platsen. Kulturstråket tas om hand längs kajen och skapar ett pärlband från Stadsmuseet, Nobel Center, Stadsgårdsterminalen och Fotografiska. De stora och snabba cykelflödena måste hanteras, kanske så att cyklisterna tvingas sakta ner i de mest känsliga och viktiga punkterna för de som går och promenerar.

REFERENS STRÖMKAJEN: 10 000 PER DYGN

VISIONSBILD STADSGÅRDSKAJEN 2030

FLÖDEN I STADSGÅRDSKAJEN

5. REKOMMENDATIONER

PLATSUTVECKLING

En plats utveckling vilar principiellt sett på fyra fundament: 1) Läget i staden, 2) Rummets utformning, 3) Livets människor och verksamheter, 4) Bilden av platsens identitet. Här följer rekommendationer för den fortsatta platsutvecklingen baserat på dessa fyra dimensioner och handlingsområden. Övergripande mål för platsutvecklingen bör vara att platserna ska vara "lätta att nå", det ska finnas "mycket att göra" och det ska vara "härligt att vara" där.

LÄGET

Platsens läge ges av täthet, gatunät, infrastruktur och landskapet. Slussens läge är fullständigt unikt genom att ligga i korsningen mellan innerstadens centralaxel och vattenförbindelsen mellan Mälaren och Östersjön, samt med en av Sveriges största kollektivtrafiknoder. Slussen är "lätt att nå".

För Katarinaplan, Atrium, Arkaden och Mälarterassen innebär det att det finns starka vardagsflöden som inte varierar så mycket över tid; dag, vecka, säsong. Det skapar stabilitet i stadslivet. Det går att räkna med ett stabilt stadsliv och kundunderlag till handel och restauranger.

För Nobel Center så ger läget en stabil grund för vardagsbesökare. Många pendlare och vardagsflannörer kommer att se Nobel Center, inte minst ifrån Katarinaplan. Nobelterrassen och byggnadens västra sida blir Nobel Centers aktiva urbana fond, porten mot det intensivare stadslivet. Nobelkajen och

stadsgårdstorget blir Nobel Centers rekreativa sida mot vattnet där tempot är lugnare och vilsammare.

RUMMET

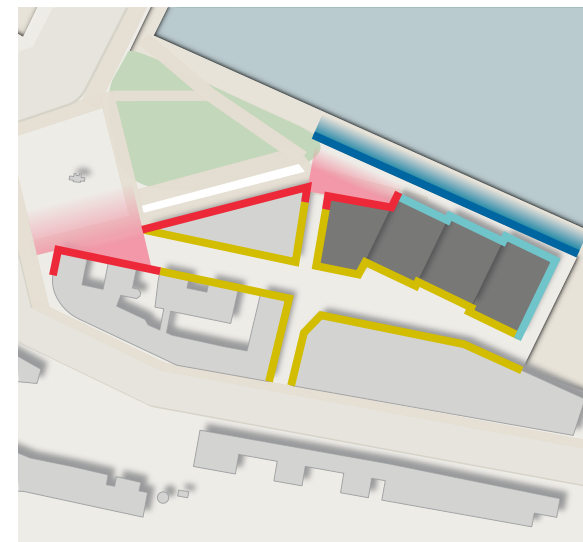
Stora delar av Slussens offentliga uterum och inre rum är utformade och hårdgjorda för ett intensivt stadsliv. Flödena är dock olika i systemet. De högsta flödena på Ryssgården, Katarinaplan och över broarna kommer vara tätt befolkade och där måste plats ges för gående och stående. De mindre befolkade rummen bör ges en lugnare och mer vilsam utformning, tex Katarinaparken, Södermalmstorg, stora delar av kajerna samt lokalgatan mellan Katarinahuset och Nobel Center. Förutsättningarna är goda för att det kommer att vara "härligt att vara" på Slussen.

Katarinaplan vid Katarinahuset är ett torg med "Stureplatspotential". Bottenvåningarna bör maximeras för serveringar och uteliv, torget får sittplatser och kanske foodtrucks. Atrium är ett stationsrum med stort inslag av handel som behöver ges utrymme för väntande och fikande. I synnerhet de kalla årstiderna kommer många människor att vilja samlas här för att vänta eller bestämma träff. Arkaden, som är kajkopplingen till Bergterminalen, behöver utformas luftigt och öppet för att inte kännas instängt. Belysningen blir viktig för att skapa trygghet och trivsel. Trappan upp till Katarinaplan bör bli ett ljusinsläpp som skvallrar om stadslivet uppe på torgplan. Mälarterassen har ett bra genomflöde men för att folk ska stanna och slå sig ned på restaurang-

er och caféer behövs en trivsam, trygg och ombonad ute- och innemiljö som samtidigt tar tillvara utsikten över Slusstorget och Gamla stan.

Nobel Center har tre olika rumsligheter, tre sidor att utforma, med hänsyn till stadslivet:

1) Fronten mot Katarinaplan och Katarinaparken där huvudentrén kommer att ligga. Nobelterrassen kommer här bli en entréplats och en torgbildning där det är viktigt att det finns gott om plats att stå och se på utsikten samt att det går att sitta och vila.

GATURUMMEN KRING NOBEL CENTER

Röd: urban framsida, Blå: rekreativ vattensida,
Turkos: rekreativ framsida, Gul: levande baksida

2) Utformningen av fasader och aktiva öppna bottenvåningar mot kajen blir avgörande för att skapa den rekreativa platsen vid vattnet. Här bör fokus ligga på rofylldhet och avkoppling som pendang till det intensiva stadslivet på torgplan.

3) Den sista fronten är bok lokalgatan på "baksidan". Denna kommer ha låga gångflöden men blir likväl ett stråk från Katarinaplan till Stadsgårdskajen. Det är mycket viktigt att denna lugna "bakgata" får kvaliteter och verksamheter i bottenvåningarna så att den upplevs trygg och till och med mysig. Här kan finnas utrymme för aktiviteter som kompletterar det mer intensiva och offentliga stadslivet på framsidan.

LIVET

Slussen kommer befolkas av turister, pendlare, arbetande, Söderbor, Gamla stan-bor med flera. Vissa platser kommer vara mer dominerade av turister och långväga besökare, så som kring Gamla stan, Slusstorget, kajerna, Nobel Center och Katarinaparken. Andra platser kommer sannolikt vara mer för vardagspendlare, så som Bergterminalen, Atrium och Arkaden. Andra platser kommer kanske vara mer dominerade av lokala Södermalmsbor så som Södermalmstorg och Mälarterrassen. Platser som kommer ha en blandning av alla dessa kategorier är troligen Ryssgården och Katarinaplan eftersom de samlar flera olika målpunkter och stråk i en och samma punkt. Livet på dessa platser kan tänkas likna andra mycket urbana platser i Stockholm så som Stureplan och Norrmalmstorg. Utbudet av besöksverksamheter kommer vara stort på Slussen med restauranger, caféer, butiker, kultur, museer, torghandel och evenemang. Det kommer finnas "mycket att göra" på Slussen.

Det är viktigt att de verksamheter som bedrivs stöttar läget och rummet på rätt sätt. I Mälarterrassen är det utsikten och arkitekturen som ger kvalitet. I Atrium är det pendlare som behöver handla något snabbt eller sitta och vänta på nästa tåg eller buss på café eller Pressbyrån. I Arkaden finns möjlighet att shoppa när lite mer tid ges, kanske är det kopplat till Södermalms kultur, musik och mode.

Nobel Centers innehåll kan bli något fantastiskt. Utställningar, evenemang, konferenser, studios som manifesterar innovation och vetenskap. Det är av stort värde om verksamheten i Nobel Center vänder sig till den breda allmänheten och till det offentliga rummet.

BILDEN

Bilden av Slussen kommer sannolikt förändras radikalt efter dess färdigställande 2025-27. Den gamla Slussen var en trafikplats dominerad av bilsamhällets anläggningar och rondeller. Den nya Slussen kommer, som visats i omfattande analyser av bland andra Spacescape, bli en plats där stadslivet tar mest plats och där vattenkontakten blir påtaglig överallt. Det har aldrig funnits en sådan utsiktsplats i Stockholm tidigare och det kommer ge Stockholmare och turister nya perspektiv på hela staden. Slussens panorama över Stockholm kommer göra platsen mycket populär och känd som plats att stämma träff på, inte bara för att ta sig vidare nån annanstans i staden, utan för att stanna och vistas på själva platsen. Detta är något som varit frånvarande på Slussen i över 100 år. Det kommer att vara "härligt att vara" på Slussen och det är något som inte Stockholmare varit vana vid, men det kommer forma den nya bilden av platsen.

BLANDNINGEN AV BESÖKARE PÅ SLUSSEN
Blå: Boende, Röd: Kollektivtrafik, Gul: Turister

Katarinaplan vid Katarinahissen och Katarinahuset kan bli Södermalms nya "Stureplan" med utsikt för hela Saltsjön. Mälarterrassen blir platsen med restauranger, caféer och utsikt över slussningarna och Gamla stan. Atrium blir mötesplatsen för Nacka-Saltsjöbadspendlarna. Arkaden blir shoppingstråket kanske till Bergterminalen med kulturinriktning

Nobel Center är den plats där vetenskap och innovation manifesteras i utställningar, event och konferenser. Kring centret bör det finnas rikligt med utbud av restauranger och caféer att slå sig ned vid för att reflektera och diskutera upplevelser och erfarenheter. Det kommer bli en internationell, nationell och lokal nod för de som söker kunskap och inspiration. En fyr. En samlingsplats där det alltid finns något intressant att se och uppleva.

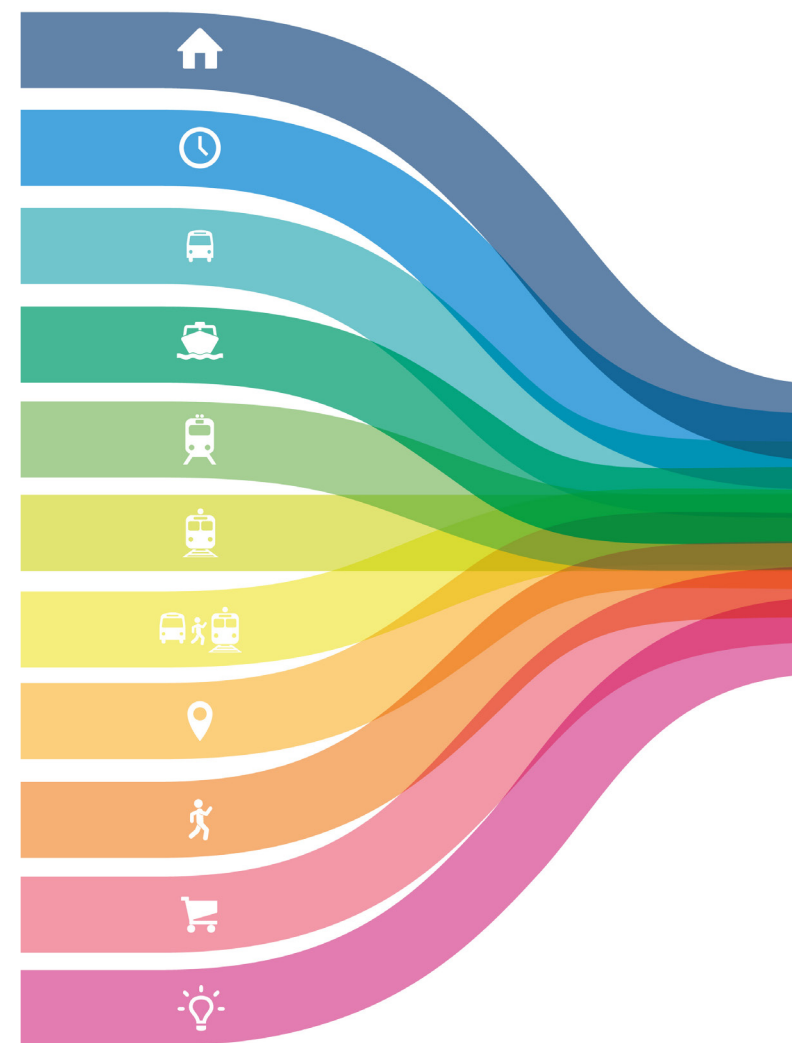
FORSKNING

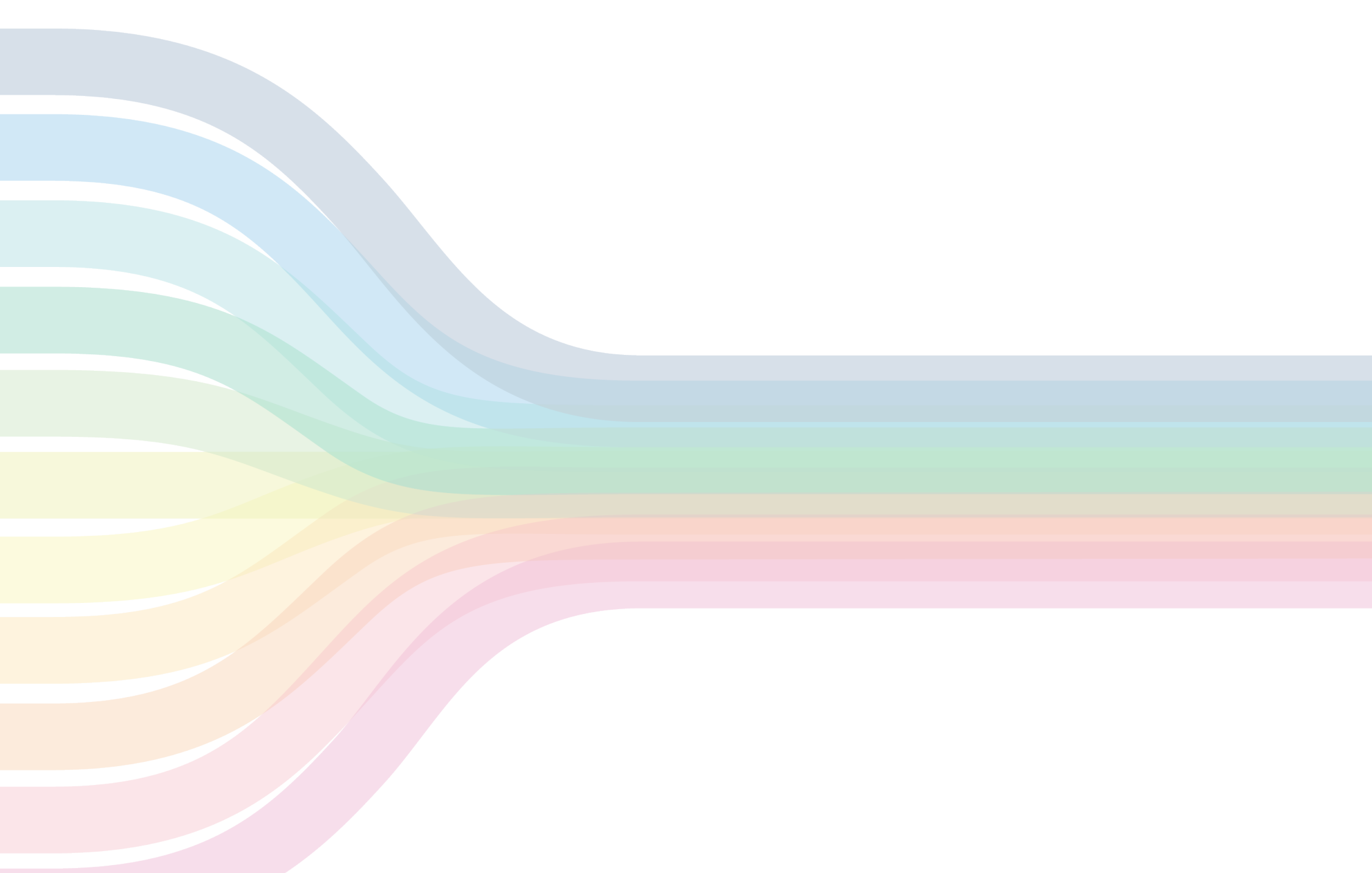
Slussen är och kommer bli en av de mest komplexa platserna och stadsrummen i Norra Europa. Här finns stora möjligheter att göra forskning som kan bidra till kunskap om hur städer och stadsmiljöer och arkitektur fungerar.

Den ombyggnad som nu görs av platsen är unik och ger stora möjligheter att studera hur människor upplever och använder sig av stadsmiljöer och stadsrum. Hela den nya Slussenanläggningen är ett gigantiskt arkitektoniskt experiment, precis som 1935 års Slussen var. I samband med nya ombyggnationen bör stadslivet studeras och analyseras. Hur rör sig människor? Hur väljer de väg? Var stannar de upp för att vistas? Var väljer människor att bestämma träff? Var står de och pratar? Var upplevs trygghet? Hur ser åldersfördelningen ut på olika platser? Hur ser könsfördelningen ut? Varifrån kommer olika besökare? Var samlas de? Var går handel bäst? Vilka restauranger går bäst? Vad attraherar turister? Vad attraherar lokala boende? Vad attraherar de som arbetar i området? I och med ombyggnationen finns det stora möjligheter att få grundläggande kunskap om dessa frågor, som kan hjälpa det framtida stadsbyggandet och arkitekturen, och inte minst kunskap om placemaking, hur platser utvecklas över tid.

Nobel Center vill bli en mötesplats för vetenskap och innovation. I detta center finns stora möjligheter att inte bara visa den forskning som görs runt om i värld-

den och manifesteras genom Nobelpriset, utan även forskning på och om platsen Stockholm och Slussen. Genom att använda platsens byggda miljö och naturgeografiska förutsättningar skulle alla de besökare som kommer till Nobel Center kunna uppleva vetenskapliga fenomen genom sitt besök. Några exempel. Besökarnas flöden skulle kunna mätas live och visualiseras så att de blir del av platsforskningen. Interaktionen mellan besökarna skulle kunna manifesteras genom att visa hur kommunikationen ser ut med sociala medier och mellan människor. Golv och väggar skulle kunna avspegla människors närvaro, likt en värmekamera. Mikroklimatet skulle kunna ändras inne i byggnaden för att visa på olika miljöers effekt på vår hälsa, beteenden och välmående. Biltrafiken under Nobel Center kan räknas och utsläppen visualiseras, kanske kan Nobel Center rena luften i tunneln? Informationsystem och sensorer skulle kunna koppla kollektivtrafiken till Nobel för att visa resandet till platsen. Samma gäller cykelflödena som är stora på kajen. Vattnet skulle kunna bli plats för experiment och mätningar som besökare kan uppleva. Att kombinera fantastiska upplevelser av vetenskap och konst med trivsamma och sköna miljöer i ett läge som Slussen i Stockholm kan ge Nobel Center en unik internationell position som destination, för både forskare, turister och Stockholmare i allmänhet.

SPACESCAPE

Spacescape AB / Östgötagatan 100 / Box 4700 / SE-116 92 Stockholm / Sweden
Tel +46 8 452 97 67 / www.spacescape.se / info@spacescape.se